

WEB 2.0 TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA OSHIRILADIGAN ARALASH TA'LIM MODELI VA UNI AMALGA OSHIRISHNING NAZARIY TAHLILI

Eshmurodov A.G'.

Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti katta o'qituvchisi

Tayanch so'zlar: Aralash ta'lim, web 2.0 texnologiyalari, LMS, elektron ta'lim, masofaviy ta'lim.

Ключевые слова: смешанное обучение, технологии Web 2.0, LMS, электронное обучение, дистанционное обучение.

Key words: mixed education, web 2.0 technologies, LMS, e-learning, distance learning.

Kirish. Bugungi dunyoda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari turli sohalarda ta'sir ko'rsatmoqda. Insonlar o'z ishlarini bajarish uchun ko'proq bilim va yaxshiroq standartlarga muhtoj bo'lib qolmoqda. Ta'lim bu sohalarni rivojlantiradigan manbalardan biri bo'lib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib o'qitish ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilarda katta qiziqish uyg'otmoqda[1]. Ayniqsa ta'lim zamonaviy innovatsiyalariga muhtoj va ta'lim sifatini yaxshilash uchun yangi yondashuvlar kerak deb hisoblaymiz. Shunday qilib, hozirgi ta'lim oluvchilar uchun ilg'or texnologiyalar bilan qo'llab-quvvatlanadigan yaxshiroq ta'lim usullari yoki usullarini izlash kerak.

Aralash ta'lim-bu turli xil ta'lim texnikasi va texnologiyalarini o'z ichiga olgan o'quv yondashuvining bir turi hisoblanadi. Ushbu ta'lim va o'qitish texnikasi, o'quv modeli xususiyatlari va funktsiyalarini birlashtirib, yanada samarali ta'lim tajribalarini taqdim etishga qaratilgan [3]. Odatda aralash ta'lim modeli turli xil yondashuvlar bilan ikki yoki undan ortiq texnikani o'z ichiga olishi mumkin. Bunday ta'lim tizimiga an'anaviy va onlayn o'qitish tizimi kiradi. Aralash ta'lim modellari o'qituvchilarga foydalanishga imkon beradi va an'anaviy ta'lim va onlayn ta'limning afzalliklari orqali samarali ta'limni ta'minlash ham mumkin. Aralash ta'lim yondashuvi deganda talabalar onlayn

ta'lim texnologiyalaridan foydalanishlari va o'qituvchilar yoki boshqalar bilan muloqot qilishlari mumkin bo'lgan muhit tuhsuniladi. Ta'lim faoliyatida aralash ta'lim modellaridan foydalanish orqali quyidagilarni amalga oshirish mumkin. Talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari va talabalar, o'qituvchilar vaqtini optimallashtirish, ta'limni boshqarish tizimi yoki ta'lim bilan bog'liq boshqa o'quv materiallari tomonidan taqdim etilgan ilovalardan foydalanish mumkin. Aralash ta'lim-bu samardorliklar natijasida tez o'sib boradigan mashhur ta'lim modeli ta'lim va texnologiyasidir.

Ushbu maqola mashhur web 2.0 texnologiyalari bilan qo'llab-quvvatlanadigan aralash ta'lim modelining xususiyatlaridan foydalanishni tavsiflaydi. Web 2.0-bu interaktiv, onlayn dasturlar birlashgan web-saytning ikkinchi avlodi bo'lib, kompyuter foydalanuvchilari ma'lumotlarini shakllantirish va almashish, boshqa foydalanuvchilar bilan aloqa qilish va sozlash uchun foydalanishi mumkin bo'lgan tizimlardir. Amalga oshiriladigan ushbu ta'lim modeli an'anaviy muhit va bloglar, vikilar va ijtimoiy tarmoq xizmatlari kabi web 2.0 texnologiyalari bilan shakllangan elektron o'quv faoliyatidir. Elektron o'quv faoliyati tanlangan web 2.0 texnologiyalarining ilg'or xususiyatlari va funktsiyalaridan foydalangan holda amalga oshiriladi. Web 2.0 texnologiyalari yordamida talabalar ham, o'qituvchilar ham turli xil ta'lim va o'qitishni amalga oshirish imkoniyatiga ega o'qitishning boshqarish tizimlari (LMS) ta'lim dasturlari bilan tajribasi yo'q foydalanuvchilarga katta imkoniyatlar yaratadi. Modelning tuzilishi aralash dasturiy-oqim yondashuviga muvofiq ishlab chiqilgan o'rganish modelni o'z ichiga oladi.

Aralash ta'lim. Ta'lim jarayonida elektron ta'limni qo'llash darajasiga qarab, elektron ta'lim va aralash ta'lim ajratiladi. Elektron ta'lim ta'lim (onlayn ta'lim) — internet texnologiyalari asosida o'quv muhitidan foydalangan holda o'quv materiallarini mustaqil o'rganish jarayonini tashkil etish usuli. Aralash ta'lim bu — elektron ta'limning an'anaviy ta'lim bilan uyg'unligi, an'anaviy shakllarning elektron texnologiyalar bilan integratsiyasidir. Aralash ta'limni an'anaviy va turli xil modellarni birlashtirgan ta'lim yondashuvi sifatida aniqlash mumkin. Masofaviy ta'lim va barcha texnologiya turlaridan foydalanish ta'lim tadqiqotlariga tegishlidir.

Aralash ta'lim ko'plab afzalliklarga ega, bu esa uni o'qituvchilar va talabalar orasida yanada faolroq ishlashriga xizmat qiladi. Ulardan ba'zi afzalliklar quyida keltirilgan:

- turli xil ta'lim texnikasi va texnologiyalarining kombinatsiyasidan foydalangan holda, aralash ta'lim talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini yaxshilash mumkin.

- aralash ta'lim turli xil o'quv uslublari va darajalariga ega bo'lgan talabalarga qo'llanilishi mumkin[4].
- aralash ta'lim xarajatlarni tejashga imkon beradi va umumiy ta'lim xarajatlarini kamaytiradi.
- turli xil ta'lim usullaridan foydalanish talabalarning e'tiborini fan mavzusiga ko'proq jalb qiladi.
- an'anaviy ta'lim va boshqa ta'lim usullarining kombinatsiyasidan foydalangan holda talabalarga kirishga ruxsat berilishi mumkin va o'qituvchilar bilan offlayn uchrashgunga qadar har qanday joydan bilim olishlari ta'minlanadi.

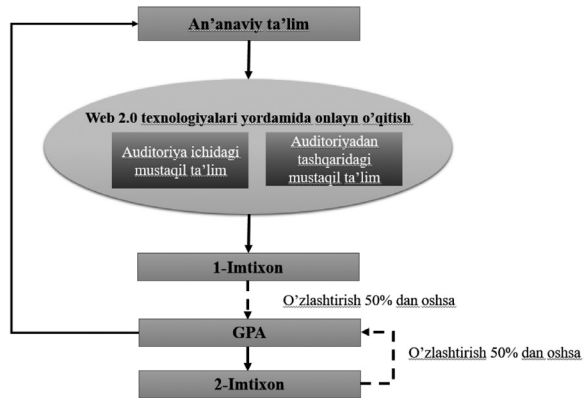
Axborot texnologiyalari fani uchun aralash ta'lim modeli. Ushbu tadqiqotda yuqori darajadagi axborot texnologiyalari fani uchun aralash ta'lim modeli ishlab chiqilgan. Model ikkita ta'lim bosqichidan iborat: an'anaviy va elektron ta'lim. Web 2.0 texnologiyalari bilan qo'llab-quvvatlanadi va ta'lim xususiyatlari aralash ta'lim modeli yordamida tushuntirilib fan xususiyatlarini o'rganishda bilimlarni rivojlantirish muhimdir.

Fan xususiyatlari. Axborot texnologiyalari fani oliy ta'limning birinchi kurs talabalari uchun mos ravishda tayyorlanadi. O'zbekistonda oliy ta'lim tizimida o'qitish 4-6 yilni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, 1-kursga qatnashgan talabalar soni 90 nafarni tashkil etadi. Ushbu fanning maqsadi talabalarga axborot, dasturiy ta'minotlar, office dasturlar, dasturlash, kompyuter va internet texnologiyalari kabi ba'zi tushunchalarni o'rgatishdan iborat. Kurs oxirida talabalar axborot texnologiyalari fanidan tushunchalar va muammoli masalalarni hal qilishlari kerak. Amaliyotda fan bo'yicha quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi: vuzual tasavvur; mantiqiy fikrlash; algoritmlash; dasturlash; kompyuter ko'nikmalari; dasturiy ta'minotni o'rnatish va sozlash; kompyuter tarmoqlarini administratorlash; internet xizmatlaridan foydalanish; web 2.0 texnologiyalardan foydalanish.

Ta'lim faoliyati. Yuqorida aytib o'tilganidek, amalga oshirilgan aralash ta'lim modeli ta'lim maqsadlariga erishish uchun ikki xil ta'lim bosqichini o'z ichiga oladi. Fan an'anaviy ta'lim (auditoriya ichida bajariladigan mustaqil ta'lim) va onlayn ta'lim (auditoriyadan tashqarida bajariladigan mustaqil ta'lim) bilan davom etadi. Bevosita bu mustaqil ta'lim shakllari web 2.0 texnologiyalari xizmatlaridan foydalanishni o'z ichiga olgan bosqichni ham o'z ichiga oladi. Ta'lim faoliyatini yaxshiroq tushunish uchun har bir bosqichni batafsilroq tushuntirish quyidagi rasmda keltirilgan(1-rasm).

Auditoriya ichida bajariladigan mustaqil ta'lim shakli. Axborot texnologiyalari fanining an'anaviy ta'limda auditoriya ichida bajariladigan

mustaqil ta'lim shakli ma'ruza, amaliy, laboratoriya mashg'ulotlaridan beriladigan topshiriqlarni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichda o'qituvchi fan bo'yicha mavzularining muhim qismlari haqida ma'lumotlar, tushunchalar berib, muhokama qiladi. Fan onlayn ta'lim bosqichlarida qo'llaniladigan web 2.0 texnologiyalarining xususiyatlarini tushuntiradi va talabalar bilan uchrashish

1-rasm. Aralash ta'lim modeli haqida batafsil ma'lumot.

imkoniyati web 2.0 texnologiyalasining google meet xizmatidan foydalaniladi.

Xulosa. Ushbu maqola mashhur web 2.0 texnologiyalari bilan qo'llab-quvvatlanadigan aralash ta'lim modelining xususiyatlaridan foydalanishni tavsiflaydi va uni Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institutida berilgan axborot texnologiyalari fanida qo'llash orqali olingan tajribalar xaqida ma'lumotlar keltirildi.

Olingan natijalarga ko'ra, talabalar berilgan axborot texnologiyalari fanini amalga oshirilgan model yordamida mavzularni yaxshiroq o'rganishlari mumkin. Bundan tashqari, ushbu model yordamida ularning ilmiy yutuqlarini ham yaxshilash mumkin. Modelda web 2.0 texnologiyalari va xizmatlari talabalar va o'qituvchilar bajarishi mumkin bo'lgan samarali muhitni ta'minlaydi.

Ushbu tadqiqot aralash ta'lim modeli olingan tajribalarga muvofiq turli fanlar uchun foydalanish uchun javob beradi. Shunday qilib, ushbu model OTMarda berilgan turli xil fanlarga moslashtiriladi va qo'llaniladi. Bugungi kunda foydalanuvchilar mobil qurilmada web-illovalardan foydalanishlari mumkin. Bu ham mobil texnologiyalar yordamida kundalik web-faoliyatni amalga oshirish yoki boshqa web 2.0 xizmatlaridan foydalanish mumkin. Kelajakda, talabalar, o'qituvchilar o'z mobil qurilmalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar onlayn o'quv faoliyatini amalga oshiradilar.

Adabiyotlar:

1. Hoic-Bozic, N., Vornar, V., & Boticki, I. (2009). A blended learning approach to course design and implementation. *IEEE Transactions on Education*, 52 (1), 19 - 30.
2. Greenberg, G. (1998). Distance education technologies: Best practices for K-12 settings. *IEEE Technology and Society Magazine*, 17 (4), 36 - 40.
3. Harriman, G. (2004). What is blended learning?, *E-Learning Resources*, Retrieved October 13, 2009, from http://www.grayharriman.com/blended_learning.htm

4. Marsh, J. (2002). How to design effective blended learning, Brandon-hall.com, Tech. Rep.
5. Bersin, J. (2004). The Blended Learning Book: Best Practices, Proven Methodologies and Lessons Learned. San Francisco: Pfeiffer.
6. Kamel Boulos, M. N., Maramba, I., & Wheeler, S. (2006). Wikis, blogs and podcasts: A new generation of web-based tools for virtual collaborative clinical practice and education. BMC Medical Education, 6 (41), Retrieved October 12, 2009 from.

РЕЗЮМЕ

Aralash ta'lim - bu har xil turdagi ta'lim texnikasi va texnologiyalarini birlashtirgan ta'lim yondashuvining bir turidir. Hozirgi kunda aralash ta'lim modellari asosan an'anaviy ta'lim va onlayn ta'lim faoliyatini birlashtirish orqali shakllantirilmoqda. Bunda o'qituvchilar an'anaviy ta'lim va onlayn ta'limning afzalliklaridan foydalanishlari mumkin. Bu umumiy holda aralash ta'lim tushunchasini ta'riflaydi. Web 2.0 texnologiyalari bilan shakllangan an'anaviy muhit va onlayn ta'lim jarayonidan iborat model deb ham ta'riflash mumkin.

РЕЗЮМЕ

Смешанное обучение-это тип образовательного подхода, который сочетает в себе различные типы образовательных методов и технологий. В настоящее время модели смешанного обучения формируются в основном за счет сочетания традиционного обучения и онлайн-обучения. При этом учителя могут воспользоваться преимуществами традиционного обучения и онлайн-обучения. Он описывает концепцию смешанного обучения в целом. Его также можно определить как модель, состоящую из традиционной среды и процесса онлайн-обучения, сформированного технологиями Web 2.0.

SUMMARY

Mixed education is a type of educational approach that combines different types of educational techniques and technologies. Currently, mixed education models are mainly formed by combining traditional education and online education activities. In doing so, teachers can take advantage of traditional education and online learning. It describes the concept of mixed education without ummiy. Web 2.0 can also be described as a model consisting of a traditional environment shaped by technologies and an online learning process.